

KOMUNIKAČNÉ FUNKCIE SLANGU A ARGOTU

Lenka HALUZOVÁ, Juraj HLADKÝ

Trnavská univerzita v Trnave, Slovakia

E-mail: jurhladky@gmail.com

COMMUNICATION FUNCTIONS OF SLANG AND CANT/ARGOT

Lenka HALUZOVÁ, Juraj HLADKÝ

University of Trnava, Slovakia

E-mail: jurhladky@gmail.com

ABSTRACT: This brief overview deals with the definition of sociolects in Slavic and non-Slavic linguistics. It presents the historical development of slang and cant/argot research in the Slovak Republic and the Czech Republic, as well as the similarities or differences in the definitions of basic terms. It pays attention to the classification of some facultative slangs from an exclusive environment (e.g. criminal). In the last decades, some slangs have been inappropriately characterized as argot. When classifying sociolects, the type of social environment and the social status of the person are often overestimated. Insufficient attention is paid to the communication functions of the sociolect in society and outside, the communication space and the communication potential of the sociolect. Attention is also paid to argot and its inappropriate definition as “the secret language of the low/excluded social groups”. In the case of argot, specific codes can only be identified by a member of a closed community who knows rules for the use of specific verbal or non-verbal codes. Argot may arise and exist in the environment where two antagonistic groups occur. Therefore, argot is not a language of low/excluded social groups, it only has a cryptic function. It is a discrete strategy shielding the communication goal and its occurrence is expected only in a small group of communicators. It has a low communication potential and a radius that is concentrated inside the community. The user of argot can potentially be anyone in any environment, regardless of the motivation for secrecy of communication.

KEYWORDS: sociolect, slang, argot/cant, communication potential, communication goal, cryptic function, social status

Úvod

Ukazuje sa, že podnes nie je v odbornej literatúre dostatočne vyriešený problém definovania slangu a argotu vo vzťahu k ich komunikačným funkciám v konkrétnom komunikačnom prostredí a k ich komunikačnému potenciálu. Každý národný jazyk tvorí vnútorne diferencovaný systém, v ktorom v zhode s jeho sociálne podmienenou stratifikáciou možno hovoriť o sociálnych nárečiach. Tie boli v minulosti nazývané aj špeciálnymi či pracovnými nárečiami, v českom lingvistickom prostredí aj hantýrkou (Hubáček, 1981, s. 9). V súčasnosti môžeme termín sociolekt vnímať ako hyperonymum (Radková, 2012, s. 9) pre neštruktúrne útvary či vrstvy národného jazyka (napr. slang i argot). Sociolekty sa väčšinou vyznačujú absenciou vlastnej gramatiky, realizujú sa len na báze štruktúrnych útvarov a vyznačujú sa vlastnou, špecifickou lexikou – má charakter hovorovosti, neoficiálnosti. Sociolekt, sociálny dialekt alebo sociálne nárečie môžeme vo všeobecnosti vnímať ako súbor nespisovných jazykových prostriedkov, ktoré sa vyznačujú používaním v špecifickej profesijnej, záujmovej či inej sociálne kompaktnej skupine.

Slang a argot v slovenskej lingvistike

V slovenskej lingvistike až v 40. rokoch 20. storočia štrukturalistická jazykoveda jasne naznačila hranicu medzi teritoriálnymi a sociálnymi nárečiami a utvorili sa podmienky na teoretický výskum sociolektov. Teoretické poznatky o socioleктоch neskôr zhrnul L. Dvonč v príspevku s názvom *K otázke sociálnych „nárečí“* (1957, s. 180 – 183). Medzi prvé práce z tejto oblasti patrí výskum J. Felixa, ktorý sa v 50. rokoch začal venovať lexike pašeráckeho a šmelinárskeho prostredia a tzv. argotu vandrovných remeselníkov a obchodníkov. Na prelome 50. a 60. rokov sa problematike prakticky venovalo aj nárečové oddelenie vtedajšieho Ústavu slovenského jazyka SAVU. V spolupráci s viacerými fakultami sa zbieral materiál pre *Atlas slovenského jazyka* a každá zo zapojených fakúlt plnila inú čiastkovú úlohu. Katedra slovenského jazyka Filozofickej fakulty Univerzity Komenského spracúvala terminológiu zanikajúcich remesiel, študentskému slangu sa

venovala Katedra slovenského jazyka Pedagogickej fakulty v Nitre (Ondrus, 1977, s. 6). Postupne sa formovala slovenská sociolingvistika, ktorá sa nezameriava výlučne na skúmanie jazyka v jeho spätosti so spoločenským prostredím, dôraz kladie na prienik lingvistických a sociálnych štruktúr. Sústreďuje sa na kauzálne podmienené interakcie medzi jazykom a javmi spoločenského života.

Sociálnym nárečiam na Slovensku sa v 70. rokoch venoval Pavel Ondrus. Argot detí spracúva v publikácii *Sociálne nárečia na Slovensku I. Argot slovenských detí* (1977), ktorá mala mať aj pokračovanie venujúce sa reči mládeže, no tento zámer sa nepodarilo zrealizovať. Ondrus sa venoval i výskumu argotu slovenských drotárov.

Aktuálny stav poznania sociolektov postupne zaznamenal progres najmä v ostatných troch desaťročiach, čo súviselo aj so zmenou politickej situácie a širokospektrálnejším a viacdimenzionálnym pohľadom na spoločnosť a jej jazyk a jazykové formy. Na Slovensku sa sociolingvistickému výskumu od 90. rokov venovalo viacero jazykovedcov. Čiastkové aj celistvejšie výsledky výskumov prezentovali najmä v sérii ôsmich publikácií s názvom *Sociolinguistica Slovaca*, ktorá sprístupňuje aktuálne vedecké výsledky a zmeny v tejto oblasti. Prvá vyšla v roku 1995 pod názvom *Sociolingvistické aspekty výskumu súčasnej slovenčiny* a jej zostavovateľom je S. Ondrejovič. Známe je aj lexikografické spracovanie slangu B. Hochela v podobe *Slovníka slovenského slangu* z roku 1993 (v ňom slang predstavuje ako špirálu, po ktorej slová rozličnou rýchlosťou postupujú do vrstiev spisovného jazyka). Napriek tomu možno povedať, že záujem lingvistov sa v tom období koncentroval prevažne na oblasť teritoriálnych nárečí, o čom svedčí aj fakt, že problematike sociálnych dialektov je venovanej pomerne málo odbornej literatúry.

Do výskumu slovenskej väzenskej reči na prelome 20. a 21. storočia svojimi prácami prispel P. Odaloš. V monografii *Sociolekty v basketbalovom a penitenciárnom prostredí* (Odaloš, 1997, s. 14 – 18) vyčlenil 3 typy argotu: argot detí, argot vandrujúcich remeselníkov a podomových obchodníkov a napokon argot asociálov. Podľa neho argot v užšom zmysle používajú skupiny spodiny spoločnosti, ktorá je v rozpore so zákonom. Sem začleňuje okrem zlodejov aj pašerákov, narkomanov a iných ľudí pohybujúcich sa na hrane zákona. Argot detí, pozostávajúci zo súboru rozličných kódov a šifier, sa podľa Odaloša usiluje o utajenie informácií (zväčša pred dospelými). Pri šifrovaní nevyužíva novovytvorené lexikálne jednotky, najčastejšie dochádza k modifikácii na základe určitého vopred dohodnutého slabičného kódu (o tom pred ním už Ondrus, 1977, s. 14). Ukazuje sa však, že prvotnému zámeru detí nemožno prisudzovať cieľenú konšpiračnú funkciu, ide skôr o jazykovú hru. Argot detí z hľadiska jeho kryptickej funkcie hodnotí aj P. Ondrus (1977, s. 12). Za jeho základnú funkciu považuje úlohu utajiť obsah rozhovoru medzi deťmi. Zdôrazňuje aj možnosť prirodzeného dynamického pohybu od argotu k slangu: „*Stáva sa to vtedy, keď argot prestanú skupiny detí používať na konšpiráciu a začnú ho upotrebovať na zábavu, hru.*“ Ako sporná sa do istej miery ukazuje klasifikácia argotu ako jazyka spoločenskej spodiny (prostitútky, narkomani, väzni...).

V súvislosti s klasifikáciou sociolektov treba spomenúť komunikačne motivovanú klasifikáciu. D. Slančová (napr. aj v publikácii *Reč pohybu, autority a súdržnosti*, 2014) etablovala v slovenskej jazykovede termín komunikačný register. Vyčleňuje makrosociálny komunikačný register ako „*konvencionalizované jazykové a parajazykové správanie sa ľudí preferované v komunikačnej sfére prislúchajúcej sociálnej inštitúcii*“ a mikrosociálny komunikačný register ako preferované konvencionalizované jazykové a parajazykové správanie sa ľudí viažuce sa na „*dynamické aspekty fungovania sociálnej inštitúcie, predstavované sociálnymi rolami, ako aj na také sociálne javy, ako je sociálny status a sociálna vzdialenosť*“ (Slančová, Slančová, 2014, s. 33).

Slang a argot v európskej a anglickej lingvistike

Okrem slovenskej odbornej literatúry je potrebné načrtnúť pohľad na slang a argot v českej jazykovede, pretože sa najbližšie približuje povahe slovenskej sociolingvistiky. Už v roku 1821 vyšla publikácia *Hantýrka čili jazyk zlodejů* od J. Puchmajera (Puchmajer, 1821). Systematickejšiemu výskumu sociolektov sa však venovalo viacero publikácií až v 30. rokoch 20. storočia. F. Oberpfalcer v knihe *Jazyk knih černých, jinak smolných* (1935) zachytáva prvé doklady reči zločincov z tzv. smolných kníh zo 16. storočia. Obsahujú výpovede ľudí páchajúcich rôzne prehrešky, spravidla získavané ich svedením pri mučení. Rozborom reči ľudí, ktorí sa dostali do konfliktu so zákonom, sa venuje aj Oberpfalcerova štúdia *Argot a slangy* (Oberpfalcer, 1934) a mesačník *Hantýrka* s podtitulom *Literárně-vědecká revue pro studium argotu, slangu a řeči lidové vůbec* (Nováček, 1935-

1936). V nadväznosti na ne evidujeme výraznejší záujem jazykovedcov o sociolekty až v 60. – 80. rokoch 20. storočia, s čím súvisí aj vydanie slovníkových prác J. Hubáčka *O českých slanzích* (1979, 1981) a *Malý slovník českých slangů* (Hubáček, 1988). V 90. rokoch do problematiky prispela práca *Několik slangových slovníků* (1993) od J. Suka, zahŕňajúca aj slovník kriminálneho slangu. Objavili sa aj prvé výskumy väzenského sociolektu. Za najkomplexnejšiu možno pokladať prácu Lucie Radkovej *Jak se mluví za zdmi českých věznic* (2012). Na základe sporného vymedzovania sociolektov a v zmysle absencie polemických diskusií je podľa nej výhodné používať zastrešujúci termín väzenská reč (s. 19) alebo reč odsúdených. L. Radková a Jana Rausová nadväzuje na túto monografiu prácou *Mluva uživatelů a výrobců drog* (2015). Tá sa špecificky orientuje len na skupinu používateľov jazyka drogovej subkultúry.

Ukazuje sa, že lexiku a špecifický spôsob komunikácie jednotlivcov, ktorí sa dostali do stretu so zákonom a následne do výkonu trestu, v histórii slovenskej a českej lingvistiky nie je možné jednoznačne pomenovať, hranica medzi nimi bola v definovaní kolísavá azda aj preto, že sa tomuto sociolektu z prirodzených príčin donedávna nevenovala pozornosť (politicko-spoločenské tabu). Zo spomínaných prác vyplýva, že je problematické zaradiť do určitého typu sociolekty, ktoré sú späté napríklad s kriminálnym životom. Odborná literatúra nie je v tomto smere terminologicky jednoznačná a spor o slangu a argote bol náplňou opakovane organizovanej *Konferencie o slangu a argote*. Problematickým sa javí aj vzťah medzi slangom a profesionalizmami, a to najmä z dôvodu existencie druhov ľudských činností, ktoré sú pre niektorých jedincov profesiou, pre iných záujmovou činnosťou; aj preto sa v podmienkach českej a slovenskej lingvistiky ukazuje určitá vágnosť v používaných definíciách žargónu.

V súvislosti s klasifikovaním sociolektu spätého s kriminálnym prostredím je dôležité nahliadnuť na problém cez prizmu zahraničnej sociolingvistickej literatúry, ktorá spracúva prostredie zločincov či väzňov. S hyperonymickým chápaním a zaraďovaním reči zločincov sú odlišnosti v poľskej lingvistike; reč zločincov sa chápe ako „žargon“ (žargón), „język specjalny“ (špeciálny jazyk) a „język środowiskowy“ (jazyk prostredia; Radková, 2012, s. 22). O aktuálnejšiu klasifikáciu v prostredí poľskej lingvistiky sa pokúsil Stanisław Grabias (2011, s. 250), ktorý sa sčasti približuje chápaniu sociolektov v slovenskej a českej lingvistike. Vymedzuje profesijný a žargónový sociolekt (vrátane reči zločincov a väzňov), sociolekt s primárne expresívnou funkciou (napr. študentský slang) a sociolekt s primárne kryptickou či zábavnou funkciou (napr. tajný jazyk detí).

V bulharskej lingvistike sa chápanie sociálnych dialektov približuje ich vnímaniu v českej, slovenskej i poľskej sociolingvistike. Ich ťažiskom je korporatívny slang (napr. študentský), profesionálne žargóny (možno ich označiť aj ako profesionálne slangy) a v kriminálnom prostredí argot (Armianov, 2010, s. 239 – 250).

Ukrajinským argotom sa okrem iných zaoberal najmä O. Horbač, ktorý v slovníkovej publikácii *Argot na Ukrajině* (Горбач, 2006) zaznamenáva starší argot ukrajinských hráčov na lýru, argot študentov, zločincov, bezdomovcov a väzňov. V ruskom kontexte má výskum reči zločincov bohatú tradíciu. V spojitosti s ľuďmi v konflikte so zákonom sa stretávame s termínmi *feňa* (podľa reči žobrákov z 18. storočia, slová deštruovali vsúvaním slabík *fe* a *ňa*), *fenka*, *blatnoj jazyk* (блатный язык) či *jazyk ofenij*. Ich pôvodnými používateľmi boli potulní obchodníci prezývaní ofeňi, ale aj blatari či blatnyje (Gračev, Gurov, Rjabinin, 1991, s. 8; reč páchatel'ov trestnej činnosti klasifikujú ako *общезголовный жаргон* väzenskú reč klasifikujú ako *тюремный жаргон*; s. 9). Systém rešpektujúci gramatické pravidlá ruštiny a založený najčastejšie na prehodnocovaní jestvujúcich lexikálnych jednotiek neskôr prevzalo kriminálne prostredie na utajovanie informácií, pôvodne mal teda povahu argotickej stratégie. Tento typ jazyka zároveň „predstavoval spôsob, ako zavražďovať ľudí zvonka: Aj keď žargónu nerozumeli, dobre chápali, akí ľudia ho používajú. Navyše bol jednou z ciest, ako preukázať oddanosť tomuto alternatívnemu svetu“ (Galeotti, 2019, s. 94), slúžil aj na vyjadrenie identity a príslušnosti k skupine. Výskumu tohto subštandardného jazyka sa však sovietski jazykovedci (podobne ako v celom bývalom tzv. východnom bloku do 90. rokov oficiálne nevenovali (porov. Bykov, 1994, s. 3).

M. Galeotti (2019, s. 69) hovorí aj o fenoméne tzv. *jazyka vorov*, kriminálnikov predstavujúcich špecifickú skupinu „zlodejského sveta“ vtedajšieho Sovietskeho zväzu so širokou zločineckou špecializáciou: „Všetci boli súčasťou vorovského mira a z tejto kritickéj masy povstal nový typ autoritatívnej postavy: Vor v zakone (často sa prekladá ako „zlodej v zákone“, hoci

správnejšie by bolo „zlodej podľa kódexu.“ Pod neskorším vplyvom médií, filmov a literatúry, čerpajúcich z tematiky kriminálneho prostredia, sa dôraz na primárne kryptickú funkciu presunul na funkciu zdôraznenia príslušnosti jedinca ku skupine – funkciu identifikačnú.

Dlhú tradíciu vo výskume sociolektov má angloamerická lingvistika. V rámci jej terminológie vnímanie slangu a argotu nie je jednotné. Rozkolísanosť je spôsobená existenciou mnohých termínov (Hubáček, 1981, s. 17), ktoré sú po obsahovej stránke viac či menej diferencované; popri termíne slang sa používajú aj ďalšie: *general slang*, *standard slang*, *class slang*, *vocational slang*, *lingo*, *cant*, *jargon* aj *argot*. Vymedzeniu termínu slang sa venoval E. Partridge, pričom ten ho chápe v širšom zmysle a dominuje uňho polarizácia na nespisovnú lexiku určitej časti populácie, špeciálny slang (*argot*, *jargon*, *cant*) a nespisovnú lexiku s celospoločenskou platnosťou, všeobecný slang (*general slang*). E. Partridge (1971, p. 3) tajný jazyk používaný v rámci kriminálnych skupín označuje ako *cant*. Definovaním slangu a argotu sa zaoberal aj D. Crystal (*The Cambridge Encyclopedia*, 2003, p. 182). Zmeny vo vnímaní oboch termínov demonštruje na americkom básnikovi C. Sandburgovi, ktorý slang nazýva jazykom, ktorý „si zoblieka kabát, napľuje si na ruky a ide do práce“, neskôr na výklade Oxfordského slovníka – slang definuje ako jazyk hovorový, pod úrovňou štandardnej reči vzdelaných ľudí, pozostávajúci z nových slov alebo z už existujúcich, ktoré priberajú špecifické významy. K oxfordskej definícii sa Crystal čiastočne prikláňa a argumentuje existenciou slangu vyššej i nižšej vrstvy, prechádza teda všetkými spoločenskými vrstvami. Za hlavnú funkciu slangu nepovažuje utajovanie významu výpovede, ale vnútroskupinovú identifikáciu. Za špeciálny jazyk s utajovacím zámerom považuje argot.

Diferencia a koexistencia slangu a argotu

Naznačený prehľad ukazuje otázku komunikačného potenciálu sociolektov ako nepostačujúco vyriešenú. Náhľad na vecnoobsahovú náplň termínu slang a argot sa odlišuje v národných sociolingvistických tradíciách. Ukazuje sa, že výhodné je pri charakterizovaní oboch termínov brať do úvahy komunikačný potenciál konkrétneho sociolektu a jeho komunikačný cieľ (slangu primárne chýba kryptická, konšpiratívna, utajovacia funkcia).

Komunikačný potenciál sociolektov býva najčastejšie závislý od veľkosti a štruktúry komunikačného priestoru, ktorý determinuje komunikačný rádius – okruh jeho aktívnych či pasívnych používateľov. Vhodným kritériom na charakterizovanie komunikačného potenciálu sociolektu je miera jeho rozšírenosti a zrozumiteľnosti. Tieto atribúty zohľadňuje aj členenie slangov na obligatórne (primárne) a fakultatívne (sekundárne; porov. Nekvapil, 1986, s. 116 – 120). Uvedené členenie zohľadňuje mieru spoločenskej rozšírenosti a všeobecnej zrozumiteľnosti konkrétneho slangu, a tým sčasti aj jeho funkcie.

Každý jednotlivец sa v živote stáva súčasťou rôznych sociálnych prostredí a v nerovnakej miere si osvojuje ich osobité komunikačné kódy. Klasickým príkladom obligatórneho sociálneho prostredia je žiacke či mládežnícke prostredie – členovia používajú žiacky alebo mládežnícky slang. Keď človek dospeje a prestane byť členom tohto spoločenstva, v komunikácii naďalej dokáže identifikovať význam slangizmov používaných v mládežníckom či študentskom slangu, hoci sám ich už aktívne pravdepodobne nepoužíva.

Iná situácia je vo fakultatívnych slangoch, pre ktoré je príznačná determinovanosť, relatívna nepriepustnosť či uzavretosť z hľadiska spoločenskej rozšírenosti a úrovne poznania ich kódov z hľadiska spoločnosti ako celku. Platí, že čím menšia a uzavretejšia je societa (napríklad šachisti, poľovníci, väzni), tým je nižší komunikačný potenciál jej slangu a tým je tento slang navonok menej zrozumiteľný. Ten, kto nie je súčasťou tejto society, môže chápať inventár vyjadrovacích prostriedkov fakultatívneho slangu ako nezrozumiteľný, prípadne ako pôsobiaci dojom tabuovosti. Fakultatívne slangy sa od obligatórnych líšia tým, že sa aktívne viažu na malú časť populácie.

Pri definovaní niektorých fakultatívnych slangov sa do popredia nevhodne dostávalo kritérium sociálneho statusu jeho nositeľa na úkor komunikačnej funkcie v societe. Tak sa stalo, že precenenie sociálnej podmienenosti a nízkej zrozumiteľnosti niektorých fakultatívnych slangov (napr. kriminálneho, väzenského) posunulo chápanie ich podstaty do roviny argotu (porov. prácu O. Horbača (Горбач, 2006). Preto napríklad v ukrajinčine pomenovania typu *дядя (начальник тюрми)* – hlavný väzenský dozorca nemožno pokladať za argotizmy, ale sú súčasťou fakultatívneho väzenského slangu (v slovenskom materiáli majú tento význam slová *fírer*, *kápo* a *pod*). Motivácia,

sféra použitia i významová stránka týchto jednotiek je priehľadná a neslúžia na utajenie obsahu informácie, nemajú kryptickú funkciu.

Sporné kategorizovanie slangizmov a argotizmov korešponduje s nepresnými a sociálnou ukotvenosťou podmienenými definíciami, ktoré argot charakterizujú ako „tajnú reč deklasovaných vrstiev spoločnosti“ či „jazyk spodiny a zločincov“ (porov. Odaloš, 1997, s. 23). Podobné definície dostatočne neberú do úvahy existenčnú podstatu argotu ako komunikačnej stratégie zameranej na utajenie informácie tak, aby ju mohli dešifrovať iba členovia konkrétneho spoločenstva. Zmyslom existencie argotu ako špecifického typu komunikačnej stratégie je dosiahnutie komunikačného cieľa bez vzniku strát, ujmy či nebezpečenstva, ktoré by mohli nastať v dôsledku prezradenia kódu a obsahu komunikácie. V prípade argotu (na rozdiel od slangu) dešifrovať špecifické kódy dokáže len ten, kto je členom komunikačne uzavretého spoločenstva s vopred dohodnutými pravidlami používania špecifických verbálnych či neverbálnych kódov, resp. ten, kto je nositeľom kompetencie komunikovať špecifickým kódom alebo sústavou kódov, spoločnou úzkemu okruhu komunikantov, a to bez zreteľa na charakteristiku sociálneho prostredia. Argot má prirodzené podmienky na vznik a existenciu len v prostredí, ktoré predpokladá antagonistické postavenie dvoch skupín – „my“ a „oni“, resp. „my“ verzus „oni“. To, že pre vznik argotu nie je dôležitá sociálna, ale konšpiračná motivácia, presvedčivo dokázal už P. Ondrus (1977, s. 9).

Argot nie je jazykom deklasovaných vrstiev spoločnosti. Má konšpiračnú funkciu, teda má inú podstatu ako slang: ide o diskretnú a komunikačný cieľ maskujúcu komunikačnú stratégiu, ktorá slúži na bezpečné utajenie obsahu informácie pred antagonistickou skupinou. Ak má argot plniť svoju funkciu, dá sa očakávať jeho prítomnosť len v rámci malej záujmovej skupiny komunikantov. Argot má teda z pohľadu spoločnosti veľmi nízky komunikačný potenciál, ktorý sa koncentruje, naopak, do vnútra spoločenstva, ktoré ho utvorí a používa.

Z toho vyplýva, že za argotizmy môžeme pokladať slová, ktorých funkciou je utajiť obsah slova či výpovede, jeho nositeľom (používateľom) môže byť potenciálne každý človek. Dekódovať obsah takého slova (výpovede) môže najčastejšie len obmedzený okruh komunikantov. Ak by sa význam argotizmu prezradil, stratil by konšpiračnú funkciu – zanikol by (napr. prezradený pokyn/gesto trénera ragby) alebo by sa po rozšírení v societe preklasifikoval na slangizmus. Prechod pôvodných argotizmov medzi slangizmy tak možno predpokladať napríklad v kriminálnom slangu.

Mnohé sociolektizmy, ktoré aj v súčasných špeciálnych lexikografických dielach majú kvalifikátor argotizmus, sú vlastne reprezentantmi fakultatívnych slangov. Napríklad B. Hochel v *Slovníku slovenského slangu* (Hochel, 1993, s. 77) slovo *filcung* (prehliadka < nem. *filzen* – prezerat', prehliadať [niekoho]) kvalifikuje ako argotizmus. Lexikálna jednotka si zachovala príznak svojho pôvodu a typického komunikačného prostredia (vojenské, dílarské, väzenské). Tematizácia slova a jeho exkluzívny komunikačný priestor nemôže byť indikátorom na jeho kvalifikovanie ako argotizmu, ak sa slovo bežne používa v rôznych sociálnych prostrediach. Podobné slangizmy môžu byť exkluzívnymi vyjadrovacími prostriedkami určitej society či subkultúry, sú situačne a komunikačne viazané na konkrétne spoločenstvo, no nevznikajú z potreby utajiť význam slova či komunikácie.

Záver

V súčasných lingvistických prácach sa ukazuje ako nepostačujúco vyriešená otázka komunikačného potenciálu sociolektov, čo občas vedie k priradovaniu niektorých slangov k argotu a pripisuje sa im konšpiračná funkcia. Je výhodné pri charakterizovaní oboch termínov brať do úvahy komunikačný cieľ (slangu primárne chýba utajovacia funkcia) a komunikačný potenciál sociolektu. Komunikačný potenciál sociolektov je závislý od veľkosti a štruktúry ich komunikačného priestoru, ktorý determinuje okruh jeho aktívnych/pasívnych používateľov. Tieto atribúty zohľadňuje členenie slangov na obligatórne (napr. študentský) a fakultatívne (napr. profesionálne slangy), ktoré vyjadruje mieru spoločenskej rozšírenosti, všeobecnej zrozumiteľnosti a funkciu slangu.

V niektorých sociolingvistických prácach sa nevhodne preferuje kritérium sociálneho statusu nositeľov sociolektu na úkor jeho komunikačnej funkcie v societe i navonok. Precenenie sociálnej podmienenosti a nízkej zrozumiteľnosti niektorých fakultatívnych slangov (napr. kriminálneho, väzenského) posunulo chápanie ich podstaty do roviny argotu. Prejavilo sa to v nevhodnom definovaní argotu ako „tajnej reči deklasovaných vrstiev spoločnosti“ či „jazyka spodiny

a zločincov.“

Takéto definície dostatočne nereflektujú podstatu argotu ako komunikačnej stratégie zameranej na utajenie informácie, pretože zmyslom argotu je dosiahnutie komunikačného cieľa bez vzniku strát, ujmy alebo nebezpečenstva, ktoré by mohli nastať v dôsledku prezradenia kódu a obsahu komunikácie. V prípade argotu dešifrovať špecifické kódy dokáže len ten, kto je členom komunikačne uzavretého spoločenstva s vopred dohodnutými pravidlami používania špecifických verbálnych a neverbálnych kódov bez ohľadu na sociálny status. Argot má podmienky na vznik a existenciu len v takom prostredí, ktoré predpokladá antagonistické postavenie dvoch skupín. Argot nie je jazykom deklasovaných vrstiev, má kryptickú funkciu, teda má inú podstatu ako slang: ide o diskrétnu a komunikačný cieľ maskujúcu stratégiu, ktorá slúži na utajenie obsahu informácie. Jeho prítomnosť sa predpokladá len v malej záujmovej skupine komunikantov, má nízky komunikačný potenciál aj rádius, ktorý sa koncentruje do vnútra spoločenstva. Nositeľom/používateľom argotu môže byť potenciálne každý človek v akomkoľvek prostredí bez ohľadu na motiváciu utajenia komunikácie.

LITERATÚRA:

- Горбач, О. (2006)** Аргот в Україні. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича (*Horbach, O. Argot v Ukraini. Lviv: Institut ukrainoznavstva im. I. Krip'yakevicha.*)
- Armianov, G. (2010)** L'argot et les changements linguistiques en Bulgarie après 1989. In: *Revue des études slaves. Vol. 81, No. 2/3, La Bulgarie : du communisme à l'Union européenne : Langue, littérature, médias, pp. 239 – 250.*
- Bykov, V. (1994)** *Russkaia fenia. Smolensk: Trast Imakom, 222 p.*
- Crystal, D. (2003)** *The Cambridge Encyclopedia of the English language (II. edition). Cambridge: Cambridge University Press, 506 p.*
- Dvonč, L. (1957)** K otázke sociálnych „nárečí“. In: *Slovo a slovesnost, roč. 18, č. 3, s. 180 – 183.*
- Galeotti, M. (2019)** *Ruská supermafia: Vory. Bratislava: Ikar, 445 s.*
- Grabias, S. (2011)** Środowiskowe u zawodowe odmiany języka – socjolekty. In: *Współczesny język polski. Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 235 – 253.*
- Gračev, M., Gurov, A., Rjabinin, V. (1991)** *Tolkovyj slovar ugolovnyh žargonov. Moskva: SP Inter-Omnis. 208 s.*
- Hochel, B. (1993)** *Slovník slovenského slangu. Bratislava: Hevi, 188 s.*
- Hubáček, J. (1981)** *O českých slanzích. Ostrava: Profil, 214 s.*
- Hubáček, J. (1988)** *Malý slovník českých slangů. Vyd. 1. Profil. 189 s*
- Nekvapil, J. (1985)** Ke vztahu sociálního prostředí a rozrůzněnosti jazyka. In: *Jazyková politika a jazyková kultura. Materiály z vedeckej konferencie v Smoleniciach (17. – 19.4.1985). Ed. J. Kačala. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV, s. 116 – 120.*
- Nováček, O. (1935 – 1936)** *Hantýrka: literárně-vědecká revue pro studium argotu, slangu a řeči lidové vůbec, 1-5. Brno.*
- Oberpfalcer, F. (1935)** *Jazyk knih černých, jinak smolných, Praha: Česká akademie věd a umění, 379 s.*
- Oberpfalcer, F. (1934)** *Argot a slangy. // Československá vlastivěda. Bd.3, s. 311–375.*
- Odaloš, P. (1997)** *Socialekty v basketbalovom a penitencárnom prostredí. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 91 s.*
- Ondrejovič, S. (1995)** Sociolingvistické aspekty výskumu súčasnej slovenčiny. In: *Sociolinguistica Slovaca I. Bratislava: Veda, 240 s.*
- Ondrus, P. (1977)** *Sociálne nárečia na Slovensku I. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 243 s.*
- Partridge, E. (1971)** *Slang Today and Yesterday. London: Routledge and Kegan Paul LTD, 476 p.*
- Puchmajer J. (1821)** *Hantýrka čili jazyk zlodějů . Praha*

- Radková, L. (2012)** Jak se mluví za zdmi českých věznic. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostrave, 165 s.
- Radková L., Rausová, J. (2015)** Mluva uživatelů a výrobců drog. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostrave, 108 s.
- Slančová, D., Slančová, T. (2014)** Reč pohybu, autority a súdržnosti. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 282 s.
- Suk, J. (1993)** Několik slangových slovníků, Praha: INVERZE, 137 s.
- The Cambridge Encyclopedia, 2003** The Cambridge Encyclopedia of the English language. Cambridge University Press, 2003, 499 p.